

Ljudi u dolini Jadra strahuju od ekološke katastrofe, jer Evropa vrši pritisak na samoodrživost u tehnologiji baterija, piše britanski Gardijan.

Zaokret ka ekološkom spasioocu i bastionu transparentnosti je malo verovatan za Rio Tinto, drugu po veličini svetsku metalsku i rudarsku korporaciju, navodi britanski list.

Tokom svoje skoro 150-godišnje istorije, anglo-australijska multinacionalna kompanija suočavala se sa optužbama za korupciju, degradaciju životne sredine i kršenje ljudskih prava.

Međutim, britanski list upozorava da manjkavost demokratije u Srbiji izaziva zabrinutost da li se čuju glasovi onih koji su na prvoj liniji fronta.

Vrbovanje i podmukla priprema terena

Prošlo je 17 godina otkako su geolozi Rio Tinta slučajno otkrili litijum, srebrno-beli alkalni metal, u jednoj od dve bušotine na polju kukuruza u dolini Jadra.

U razgovoru za Gardijan pričala je Marijana Petković, učiteljica.

Ona živi suprugom Nebojšom i dve ćerke u Gornjim Nedeljicama, jednom od devet sela koja će biti najviše pogođena planiranim rudnikom.

Seća se dana kada su stigli predstavnici Rio Tinta:

- Uzimali su uzorke i bili su tu sve vreme. Upoznali smo ih, zvali ih na kafu, ručak, za svetinje i lokalne događaje. Tada su govorili o malom rudniku, 20 hektara, i da nikada nećemo ni znati da je ovde - rekla je ona.

U narednim godinama, Rio Tinto je počeo da daje donacije u lokalne svrhe. Škola iz Gornje Nedeljice dobila je sredstva za renoviranje učionica.

Klub fudbalskog tima dobio je novi krov, a poljoprivrednicima su ponuđeni vaučeri za skupu poljoprivrednu opremu.

- Posle godinu-dve, rudnik će odjednom biti 80 hektara. Onda smo u septembru prošle godine dobili pisma u kojima nam je rečeno da je naše zemljište preinačeno iz poljoprivrednog u građevinsko. Sećam se da me je prijateljica pozvala u svoju kuću gde je grupu nas žena pitala jedna gospođa iz Rio Tinta šta želimo od rudnika, koje mogućnosti bi nas mogle zanimati... Bili smo idioti. Nismo obraćali pažnju - kazala je Petković za Gardijan. Rio Tinto je saopštio da ne priznaje brojke koje je navela Petković, ali je priznao da su planovi evoluirali.

Prema prostornom planu koji je Vlada Srbije objavila u martu, zona opasnosti od sleganja tla prostiraće se na 850 hektara, veličine više od 1.000 fudbalskih terena.

Kompanija je već otkupila oko 80 odsto zemljišta i imovine, za nečuvene sume, koje u nekim slučajevima iznose stotine hiljada evra.

Rio Tinto nudi 5% bonusa onima koji prodaju završe u roku od četiri meseca od ponude. U selu Gornje Nedeljice kupljeno je oko 30 kuća. Znajući da je njihova imovina predodređena da bude uništena, vlasnici čupaju prozore, vrata, pa čak i krovove, ostavljajući puste prizore za one koji su se oduprli novcu Rio Tinta ili tek treba da im bilo šta ponudi.

Projekat uzima zamah, narod gnevan

EU, sa kojom Srbija ima sporazum o pridruživanju koji olakšava trgovinu i regionalno finansiranje, uvozi sav svoj litijum za baterije izvan Evrope.

Počeli su razgovori o snabdevanju vodećih nemačkih proizvođača automobila. Četiri transportna kontejnera od 12 metara sa infrastrukturom za fabriku za preradu litijuma isplovila su za Srbiju iz Australije.

Projekat uzima zamah.

Ali uznemireni i gnevni aktivisti, uključujući hiljade demonstranata koji su poslednjih meseci izašli na ulice srpskih gradova, Loznice i Beograda, kažu da su svedoci katastrofe koja se odvija u „žitnici“ zemlje, zaslužne za oko 20 odsto ukupne poljoprivredne proizvodnje. Svi oni postavljaju pitanja o čudnim „drugovima“ koji se stvaraju u vrtlogu „zelene revolucije“, prenosi Gardijan.

Nedostaci u srpskoj demokratiji izazivaju dodatnu zabrinutost da li se čuju glasovi onih koji su na prvoj liniji fronta.

Tužbe, prevare, zabrinjavajuća istorija

Rio Tinto se trenutno bori protiv građanske tužbe američke Komisije za hartije od vrednosti koja optužuje kompaniju za prevaru u poslovanju sa ugljem u Mozambiku.

To je usledilo nakon kazne od 27,4 miliona funti 2017. godine od strane britanskog finansijskog nadzornika zbog kršenja pravila o obelodanjivanju i transparentnosti.

Izvršni direktor kompanije Rio Tinto za rudu gvožđa, Sajmon Trot, priznao je ranije ove godine da kompanija „nije ponosna na svoju istoriju“ u svom rudniku Marando u Zapadnoj Australiji gde je stotine drevnih artefakata bačeno na deponiju smeća.

Prošle godine, tadašnji izvršni direktor je dao ostavku nakon što je kompanija namerno digla u vazduh drevnu pećinu, jedno od najznačajnijih australijskih arheoloških istraživačkih lokaliteta, gde su postojali dokazi o 46.000 godina neprekidne okupacije.

Ovog leta kompanija je konačno pristala, posle decenija apela, da finansira „procenu uticaja na životnu sredinu i ljudska prava“ svog bivšeg rudnika bakra i zlata u Panguni, na Papui Novoj Gvineji, gde se tvrdi da je bačeno milijardu tona rudničkog otpada koji u delti reke Kaverong-Jaba i nastavlja da izaziva katastrofalnu štetu.

To je zabrinjavajuća istorija ocenjuje Gardijan. Jedan kritičar je rekao da se Rio Tinto može

posmatrati kao „dete plakata za korporativne malverzacije“.

Najveći rudnik litijuma u Evropi

Rio Tinto je u julu najavio da će uložiti 2,4 milijarde dolara u projekat u dolini Jadra, u zapadnoj Srbiji, iznad planina Cer i Gučevo, u izgradnju, kako kaže, najvećeg rudnika litijuma u Evropi i jednog od najvećih rudnika litijuma u svetu.

Kompanija procenjuje da će tokom očekivanog veka trajanja rudnika od 40 godina proizvesti 2,3 miliona tona litijum karbonata za baterije, minerala koji je ključan za velike baterije za električna vozila i skladištenje obnovljive energije.

Rio Tinto se može pohvaliti da će ga rudnik učiniti jednim od 10 najvećih proizvođača litijuma na svetu i mogao bi da proizvede dovoljno za više od milion električnih automobila godišnje, od čega se očekuje da će godišnja prodaja skočiti sa 1,2 miliona vozila u 2017. godine na najmanje 23 miliona 2030. godine, prema Međunarodnoj agenciji za energiju.

Rio Tinto uveren da ministarstvo odobrava gradnju

Projekat Jadar još nema potrebne dozvole za gradnju, a u Rio Tintu su uvereni da će srpsko ministarstvo životne sredine dati zeleno svetlo kada podnese svoju procenu uticaja na životnu sredinu kasnije ove godine.

Kako prenosi list, portparol Rio Tinta je o glavnom lokalitetu rekao:

- Skoro sve vrste na ovoj lokaciji mogu se naći u zapadnoj Srbiji ili šire, tako da nema vrsta koje ne mogu da nastave svoj život van ove teritorije, što znači da će uticaj na biodiverzitet biti minimalan - stav je kompanije.

Lukas Bednarski, autor knjige "Litijum: Globalna trka za dominaciju baterija i nova energetska revolucija", smatra da se može izneti moralni argument da Evropa treba da snosi ekološke troškove iskopavanja litijuma koja joj je potrebna, zaključuje Gardijan.

Bedna reklama i cenzura RTS-a

Gardijan je opisao i propagandni materijal kompanije emitovane na nacionalnoj televiziji:

- Znak baterije, koji treperi opasno nisko, izgleda kao da je postavljen iznad pogleda na globus gledano iz svemira. Zelene tehnologije, električni automobili, čist vazduh - sve to zavisi od jednog od najznačajnijih nalazišta litijuma na svetu, koje se nalazi upravo ovde u Jadru, u Srbiji, najavljuje narator sa šljunkovitim glasom i dodaje:

- U potpunosti razumemo vašu zabrinutost za životnu sredinu. Rio Tinto sprovodi detaljne analize, kako bismo svi bili sigurni da projekat Jadar razvijamo u skladu sa najvišim ekološkim, bezbednosnim i zdravstvenim standardima - piše u uvodu teksta Gardijana.

Mi ćemo zaključiti. Pre i posle svega, ko još veruje u bajkoviti prikaz horora u stvarnosti? Prikazivanom i guranom u prvi plan na javnom državnom televizijskom servisu?

Sa druge strane se spot "Srbija nije na prodaju! Rio Tinto Marš sa Drine!" koji Rio Tinto i vrednosti Srbije prikazuje u realističnom svetlu skida i cenzuriše sa tog istog servisa. Narod Srbije se ponovo dovodi u zabludu.

Ali i narod Srbije mora nešto da se pita. Ako ne sad, posle će biti kasno. Kompanija koja treba da zaposedne i okupira Srbiju, buši, rovare i raskopava našu zemlju je pred ulaznim vratima.

Narod, a i čitava Srbija, koja je ugrožena, nalazi se pred ogromnim ispitom, možda i najvećim do sada, a to je - Da li svoju zemlju, zemlju naših predaka, naše dece, bespovratno dati u već "okrvavljene" ruke investitora ili je spasiti od predatora kojima je važan samo profit?

Nikad nije kasno u ovom slučaju ne važi. Ukoliko ovaj projekat prođe, svi građani treba da znaju da smo i konačno poraženi kao društvo. U tom scenariju, neka nastave da spavaju, žmure pred problemima i beže iz sopstvene države.

U kontekstu opstanka Srbije po ovom pitanju političaru su nevažni, nebitni i prolazni, kao i svi mi - ali je odgovornost ogromna a posledice neizbežne i po njih i po sve nas.

Pa, ako uništimo našu državu, uništili smo i izgubili sve.

Izvor: luftika.rs